

Tiñu kuenda distritación electoral ñu'u Ñuko'yo

Ñivi va ku'a voto chi ra va kuu tiñu chiñi tichi ñu'u Ñuko'oyo. Ku'aya va sachinu tiñu ñuu, tava cha kuu Poder Ejecutivo, Poder Legislativo ta Poder Judicial uni ku'a kaku tiñuya. Nu kuuchi Poder Legislativo i'a va kuinu cha kuiti (cha kuu ley) kuenda ñu'u Ñuko'yo; i'a iora kuu diputadu ta i'a iora kuu senador. Ra kuu diputaduan va kuu yu'u ñi ñivi nu kuuchi ve'e Congreso kuenda Unión ñu'u Ñuko'yo uni ta'anni kuia va ndu na'a ratra kuura tiñu tasa ndi'i tiñuya chi ratra ti.

mTava democracia io nu ñu'u Ñuko'yo, inni va kunda ya'vi voto ñi kuu ña'a chi ra kuu rai. Chakan nini vati va sakakuyo votoya, inni ku'a va nata'vi ñu'u ñuko'yoa kivi cha va koo elección kuenda ra kuu diputaduan. Takan iochi, vati ta in ta in ra kuu diputadu ta sa'a ra kuenda in tikuta ñi ñivi. Tikutaya nanichi distritos electorales, ta masi kuati ta masi na'nuchi soko in nuu in nuuni va nata'vi ñi ñivi tichi tikutaya ti.

Tutu Constitución Política kuenda ñu'u Ñuko'yo kati vati uni cientu distrito va nata'vi ñu'u Ñuko'yoa, ta in ta in distrituya ta va koo in ra va kuu diputadu federal. Chakan, tutu Constitución Política kuenda ñuu katichi, vati, ra diputadu ñuuyo inni ku'a va koo número distrito electorales ratra ti.

¿Ñaa kucha kuu distrito electoral?

In distrito electoral kuuchi in ñu'u nu va nata'vi su'a su'a ñi kuu ñivi, vati i'a va kee ñi va kuu diputadu kua'ya va koto tiñu yoo chi va ka'anyo tacha chini ñu'uyo chiñi diputadoya.

¿Ñaa kucha kuu distritación electoral?

Tiñu ndaku ve'e Instituto Nacional Electoral (INE) Ku che'e, vati ku'aya va koto ñivi ndi'i kuii ñuu indi tichi nu kuu distrito electoral kuenda ñu'u ñuko'yo.

¿Ñaa cha'a va'a che'e?

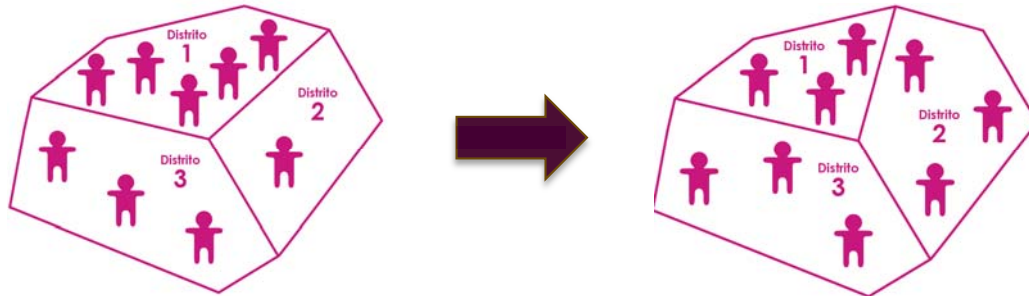
Va'achi vati ku'aya va nata'vi va'a ñi kuu ñivi tichi distrito electoral, ku'aya va kaka va'a tiñu ndi'i kuii ñuu, takan inni va kunda ya'vi voto ñi ñivi.

¿Ña cha'a nini cha kuu distritación electoral?

Ninichi vati sama xaan ñuu. Chitoyo vati kaku ve kuati, chi'i ñi cha'nu ta io ñi nda'vi chika iti inga ñuu, chakan kucha ndu lu'u distrito electoralesya nu kua'an kuia. Chakan kucha nini vati va sa'añi tañi kuenda ña ku'a io distrito electorales.

¿Ña ku'a io tiñu kuenda distritación?

Va sa'a va'a va'a ñi tañi kuenda tacha satíñu tiñu kuenda distrito electorales vati takan va kotoñi yoso ta'an ñivi indi nu kuu distritoya, tu nivi io ñuu tichi ka'nu nu kuuchi distrito electoral, na kuu chi tava in tikuta nakatio, na nakoto ñivi chi ta'anñi, ta sa'añi kuenda ñaa ku'a kaa ñuu nu ioñi, takan ñava nata'vi ñuu ñivi ñuu va ndooñi ku'a cha ioñi ta kooga tundeini chiñi tañi.

¿Ama kanda tiñua ta ña ku'a satíñuñi tiñuya?

Tichi kuia ui mil cha'un in (2016) ta tichi kuia ui mil cha'un ui (2017) maa INEa va sakandachi tiñu kuenda distritación nu kuu ñu'u Ñuko'yo ta va ñuu Baja California Sur, Campeche, Colima, Chiapa, ñuu Ñuko'yo, Guanajuato, Guerrero, Jalisco, ñuu Ñuko'yo, Michoacán, Morelo, Nuevo León, Querétaro, San Luis Potosí, Sonora, Tabascu ta Yucatán.

Ta in ta in ñuu ñu'u Ñuko'yo ta va kaka INEa vati va sana'a ñi tañi tiñu kuenda distritación electoralya chiñi kuu yu'u ñivi ñuu ti, ra io kuenda partido político, ra kumi tiñu kuenda ñuuyo, ra kuu diputado kuenda ñuuyo, ñi kuu tiñu kuenda electoral ta ndi'i kuui ñivi kuni koto kuenda che'e.

Nu va kuinu tiñu kuenda distritación ñuu ñivi ñuu, va sakanda INEya tiñu kuenda cha va nduku tu'unñi chi ñivi ñuu ña ku'a kuu ndooñi tañi tichi cha kuu distrito electoral, ta ndaa ñuu va kuu Cabecera distrital ñi tañi ti.

¿Yooni va satíñu i'a?

Va satíñu ñi io kuenda partido político, ñi Kumi tiñu kuenda ñuuyo, ñi kuu diputado kuenda ñuuyo, ñi io kuenda tiñu electoral, ñi kuu ñivi ñuu ta ndi'i kuui ñivi kuni koto che'e.

¿Ama va kanda tiñua ta ñaa ku'a va kanda cha va nduku tu'un tiñu chi ñivi?

Va koo chava kati tu'un tiñu chi ñivi, kuenda cha va kaka INE ta in ta in ñuu vati va kati tu'un tiñu chi ñi kuu yu'u ñivi ñuu ña ku'a chika tiñuya. I'a nu va kanda tiñua va kati tu'un ñi kuenda INEa chi ñivi ñuu ñaa ku'a ni ndoo tiñu nu va ndukuiti ñivi kuenda cha kuu distrito electoral ta va nduku tu'un tiñu chi'in ñi ñaa ku'a saxiñi kuenda tiñu ndaku ñi kumi tiñu electoral.

Nu va ya'a che'e ñi kuu yu'u ñi ñuuya va tachi ñi tañi tutu ña ku'a nde'e ñi tiñu ndaku INE kivi cha ndukuiti ñivi kuenda junta distrital. Nu va ya'a chava ndukuiti ñivi ñuu nu ni chakoo tiñu distribución electoral, va sakoto INE ña ku'a ni ndoo cha kuu distribución electoral tasa va koo ndiotuku inga tiñu kuenda distribución chaa kuenda ñu'u Ñuko'yo.

Cha na ya'a va'a tiñu kuenda ñuu ñivi ñuu, maa INEya va kuikachi tundeini chi ve'e Instituto Nacional kuenda sa'a ñuu (INALI), inni ku'a va kuikachi tundeini chi ve'e Comisión Nacional para el Desarrollo de los Pueblos Indígenas (CDI).

¿Yoo ñi ndaku tiñuya?

Ñi kuu yu'u ñivi ñuu

¡Nduku tu'un! Tu ndi'o chito che'e ka'nuga kuu Ñuko'yo, ¡Tu'a ta'an ti!